

Restauració d'una cadira considerada "romànica" de la col·lecció del Museu Etnològic de Barcelona. MEB 1989-23-02

Cristina Martí i Ribas. Conservadora i restauradora. cristinamartiribas@gmail.com

Dins de la campanya de restauracions dels fons del Museu Etnològic, s'ha volgut recuperar aquesta cadira degut al mal estat de conservació que presentava a més de retirar intervencions anteriors que desvirtuaven el seu aspecte original. Per altra banda, aquest objecte presenta diverses incògnites sobre el seu origen que, gràcies a la restauració, es pretenen ajudar a desvetllar. **Paraules clau:** cadira, romànic, restauració, moble.

Data recepció: 9-9-2014

Data acceptació: 29-9-2014

Restoration of a "Romanesque" considered chair from the Ethnological Museum of Barcelona. MEB 1989-23-02.

As part of the Museum of Ethnology restoration campaign, this chair has been restored because of its poor condition. Previous interventions that distorted its original appearance were removed. Besides, the origin of this particular piece is unknown, which its restoration process will probably help to clarify it.

Key words: chair, romanesque, restoration, furniture.

Receipt date: 9-9-2014

Acceptance date: 29-9-2014

De mobiliari romànic català se'n conserva escassos exemplars. Quan consultem el llibre de Josep Mainar "El moble català"¹ trobem la fotografia d'una curiosa cadira construïda a partir d'un tronc, ben visible en la meitat inferior ja que seient i potes queden integrades en el bloc massís, sense treballar –conserva en alguns punts l'escorça-. La meitat superior, corresponent al respall, està tractat amb més cura i detallisme. A la part central hi trobem el motiu decoratiu d'una sextifòlia tallada i calada, emmarcada en un cercle englobat dins d'un quadrat, tots dos incisos.

La part superior es compon d'un conjunt de 7 candelers en forma de prisma lleugerament bombats, units per dalt per un passamà de secció quadrada amb decoració de botons de cabota rodona. El revers és completament llis. Està pintada completament amb una pintura negra molt opaca.

L'autor la data en època romànica. Aquesta afirmació s'ha posat en dubte posteriorment.

La cadira en qüestió actualment forma part del fons del Museu Etnològic de Barcelona (MEB 1989-23-02), on va arribar l'any 1989, quan aquest era Museu d'Indústries i Arts Populars procedent del Museu d'Art de Catalunya (núm. 9770).

nº registre Arxiu fotogràfic: 3959

Imatge d'arxiu de la cadira quan ingressà al Museu d'Art de Catalunya. Arxiu Museu Etnològic de Barcelona.

Segons el seu expedient, procedeix del convent de San Juan de Montrió, Terol, com a part d'un conjunt del que només se'n conserva aquesta. El misteri està en que del monestir no se n'ha trobat cap referència. Desconeixem si va haver-hi una errada quan es va anotar el nom o en va ser un altre.

Estat de conservació

Ens trobem davant d'una cadira

Fitxa tècnica

Nom de l'objecte: cadira.

Nom genèric: mobiliari, civil-religiós.

Estil – Datació – Autor: Romànic atribuït – segle indeterminat – anònim.

Matèria i tècnica: fusta de freixe (segons fitxa restauració 1991); talla.

Tècniques decoratives: Talla.

Dimensions: alçada 82 cm. / diàmetre 30 cm.

Propietari: Museu Etnològic de Barcelona - MEB.

Núm. registre: MEB 1989-23-02.

Ubicació: reserves del MEB.

Adreça: Passeig Santa Madrona, s/n Barcelona.

Descripció: cadira treballada a partir d'un tronc massís. Mentre que la meitat inferior –seient i potes– s'ha deixat sense treballar, deixant el tronc en estat natural, fins i tot amb restes d'escorça, a la meitat superior s'ha tallat un respalller amb una decoració a la part central amb una sextifòlia i a la part superior una barana de set candelers.

Restauracions: ha estat sotmesa com a mínim a dues intervencions, a banda de l'actual. La primera, quan se li va reintegrar la part perduda de la barana i la segona el 1991.

Localització anterior: Museu d'Art de Catalunya (núm. 9770). Museu Provincial d'Antiguitats de Barcelona (núm. 1640)²

Localització actual: Museu Etnològic de Barcelona (MEB 1989-23-02).

amb un estat de conservació força dolent. Aquesta realitat està causada per dues circumstàncies diferents però una a conseqüència de l'altra.

Primerament, ha patit un greu atac d'insectes xilòfags que actualment sembla que estiguin inactius, fet que ha degradat el suport de forma molt evident. En el bloc massís s'aprecia una pèrdua important a més que la capa conservada de la fusta més superficial està molt afeblida i s'enfonsa amb una pressió mínima. Així mateix, en el respalller també s'aprecien forats i parts reconstruïdes amb massilles que oculten pèrdues de dimensions variables.

Aquesta degradació per xilòfags va continuar temps després de l'última intervenció que se li va fer; ho demostra la part de fusta vista en la zona del bloc.

Malgrat tot això, encara conserva una bona estabilitat.

Segons documentació gràfica de principis de s. XX, ens indica que de la barana només se'n conservaven tres candelers i una petita part del passamà. En el moment actual, la barana està totalment reconstruïda amb fusta. Aquesta reconstrucció es va fer abans de la intervenció de 1991, ja que les fotografies d'aquella època mostren la barana completa.

El massillat que reconstrueix les llacunes per pèrdua de fusta és de dos tipus. Una més tova, semblant a una massilla plàstica i una altre molt més dura, que recorda més aviat a un ciment. Ambdues van molt més enllà de la part perduda pel que oculten part original. D'altra banda, en l'anvers, a la banda dreta de la sextifòlia, hi ha una part on la massilla, no tan sols té un aspecte llis sinó que no respecta el dibuix, desvirtuant el disseny original.

Abans d'aquesta intervenció, la cadira ja estava pintada amb aquest to negrós, a la vegada que després es va tornar a repintar tota ella del mateix to.

Proposta d'intervenció

A l'hora d'intervenir ens proposem de retirar aquesta pintura negra a més d'eliminar l'excés de massilla per tal de recuperar en la mesura que sigui possible el seu aspecte original.

L'estat actual no permet discernir quina part és l'original i quina la reconstruïda, pel que creiem que una presentació arqueològica milloraria la seva lectura.

Durant el procés de conservació-restauració, la pintura negra s'ha pogut retirar amb relativa facilitat amb apòsits d'alcohol etílic i nete-

ja manual a base de bisturí. En els punts on la fusta estava molt fràgil s'ha procedit amb compte i de forma mecànica.

S'ha anat retirant l'excés de massilla per tal de delimitar bé les vores de les llacunes. Observem que en el revers del respalller, l'ocultació ha arribat a ser d'un 40% del total de superfície original.

Hi ha punts on s'havia tornat a massillar per igualar superfície. Identifiquem dos tipus de massilla ben diferent: la primera, de la intervenció més antiga, és una mena de ciment gris de gran duresa que, en certs llocs ha estat impossible retirar per no perjudicar la fusta, molt més dèbil. L'altre és una mena d'*Araldit fusta*, més reversible, però que oculta grans caveres plenes de serradures causades per l'activitat xilòfaga, molt activa posteriorment a aquesta segona intervenció.

Un cop retirades ambdues massilles, en la mesura que s'ha pogut, s'ha procedit a fer un tractament preventiu antixilòfags amb permeïa en tres fases.

Posteriorment, s'han reintegrat les pèrdues amb *Araldit fusta* deixant la llacuna amb un rebaix d'un

mil·límetre per facilitar la llegibilitat. S'ha optat per no retirar la reconstrucció de la barana del respalller per tal de donar més sensació de conjunt, a la vegada que s'ha remarcat bé el canvi de tonalitat de la fusta de la reintegració per una lectura més clara de la reintegració.

Conclusions

Des del punt de vista d'un conservador-restaurador, escollir per aquest objecte una presentació arqueològica, en la qual tan sols se l'ha alliberat de "postissos", en aquest cas massilles i pintura negra, els quals no permetien observar la peça en el seu estat més proper a l'original, és l'opció més neutra.

Respecte la reconstrucció de la barana, malgrat que no sigui una acció actualment acceptada en una restauració arqueològica, considerem que té la seva raó de ser-hi com a testimoni històric personal de l'objecte, a més de donar-li una lectura més completa, considerant que la tonalitat de la fusta destaca l'original i facilita la lectura com a reintegració.

A partir d'aquí, els historiadors que diguin l'última paraula sobre el seu origen.

NOTES

1. MAINAR, Josep. *El moble català*, Editorial Destino, 1976. Fotografies de F. Català-Roca.
2. Agraïm a Jordi Casanovas del MNAC aquesta informació.

Degradació sota massilla.

Massilles antigues.

Reintegració arqueològica.

1 i 2. Imatge frontal i posterior de la cadira abans de la intervenció.

3 i 4. Imatge frontal i posterior de la cadira després de la intervenció.